

GAZETA TRANSILVANIEI.

BEDACIUNEA SI ADMINISTRATIUNEA:
BRAŞOVU, piata mare Nr. 22.

GAZETA IESE ÎN FIECARE DÍ.

Pe unu anu 12 fior., pe sese lunu 6 fior., pe trei lunu 3 fior.

Româna și străinătate:

Pe anu 36 fr., pe sese lunu 18 fr., pe trei lunu 9 franci.

NR. 197.

ANULU XLVII.

SĒ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNCIURILE:

O serie garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Sorisorii nefrancate nu se primesc. — Manuscrise nu se retrămătă.

1884.

Vineri 19 (31) Octombrie

Brașovu în 18 (30) Octombrie.

„Egemonia nôstră numai atunci își va căsătigă simpatii în intru și în afară, decă o vomu folosi-o „spre apărarea și lătirea culturii și a libertății.“

Aceste cuvinte, ce le-a pronunțat campionul liberalismului unguresc, Balthasar Horvat, în discursul său din dietă, despre care vorbirăm în numărul de eri, sunt forte seducătoare.

„Lătirea culturii“ — pote fi ceva mai sublimu de cătă acăsta? „Apărarea libertății“ — pote să și alărgă ore unu popor o țintă mai frumosă ca acăsta?

Cei ce nu cunosc relațiile interioare ale statului ungar vor applaudă. Noi însă, cari scim ce va să dică la Maghiari lătirea culturii și apărarea libertății, remânem nemîșcați și ca unii, cari nu dorim răul nici unei naționalități, semîsim că viitorul egemoniștilor noștri de adă este forte amenințat.

Aveam unele exemple mai noue despre modul cum lătesc egemonii maghiari cultura în teră.

In dilele de 8, 9 și 10 Octombrie s'a ținut în Peșta conventul general al celor patru superintendențe evanghelice din Ungaria de conf. augsb. Dintre cei ce se țin de acăstă confesiune abia a patra parte sciu să vorbesc unguresc. Cu toate astea în adunarea conventului n'a fost vorba de alta, decăt de maghiarism și de limba maghiară.

Inainte de tōte accentua inspectorul general Pronay în discursul său de deschidere, că biserică protestantă din Ungaria este chiamată a lătirea națională maghiară. Superintendențul districtului Tisei, Czebus, face apoi propunerea ca tōte matriculele să se pōrte în limba maghiard. Legea da voie comunelor bisericescă de a-și alege ele limba, în care să se pōrte matriculele, decă, dice Czebus biserică evangelică din Ungaria face parte constitutivă din națunea maghiară, de aceea matriculele trebuie să fie duse în limba maghiară.

Unu membru alu conventului se redică și se pronunță în contra acestei nelegale siluirii. Atunci vladica evangelică Czebus se răstesc cătră elu și strigă, că Slavii evangeliți nu sunt bună patrioți, decă nu primesc propunerea lui.

Eată dēr că într'o adunare bisericescă, în numele culturii maghiare se atacă legea și se insultă acei indiviđi, cari își ridică glasul spre apărarea ei.

De geaba fantasă Horvat de libertatea individualui, ca principiu fundamental al liberismului unguresc, decă Maghiarii și Maghiaro-nii pot să arunce în față ori și căruia nemaghiar, care le face opoziție, împunarea că nu este bună patriotă.

Unde rămâne libertatea individuală, decă individualui nu-i mai este ertat de a ave opiniunea și voința sa propriă?

Etă cum înțelegă egemonii unguri apărarea libertății.

Cătă pentru lătirea culturii avem destule exemple în ce mod se face ea la noi. Vedem cum se introduce cu forță pretutindeni limba maghiară și cum se prigonesc și se scote din instituție de învățămēntu limba română.

Unu casu mai nou ni-lu oferă maghiarisa-re scólei în Panciova. Scolarii sérbi și români dela acestu gimnasiu voiesc se rēmâna ceea ce sunt, ei nu ceră cultura maghiară. Dér liberalismul unguresc nu cuprince decăt cultura maghiară și are sensu numai pentru lătirea acestei culturi.

S'a introdusă în gimnasiul de statu realu din Panciova limba maghiară ca limbă de propunere. Nu-i destul. Influința maghiară a gimnasiului numai atunci va fi satisfăcătoare, decă se va creă și unu seminaru unguresc lângă elu. Se cere dēr înființarea unui seminaru maghiară.

O asemenea procedere pentru lătirea culturii din partea egemonilor unguri numai simpatii nu le va căsătigă, căci ea lovesc în față interesele cele mai sănătate de cultură și de libertate ale nemaghiarilor. Décă există unu adevăratu pericolu pentru esistența statului ungar, atunci acestu pericolu este supremația maghiară.

CRONICA POLITICĂ.

Bugetul comunității alu Austro-Ungariei pe anul 1885 cuprinde următoarele cifre: Cererea brută a ministerului de externe e de 4, 380,000 fl.; a armatei permanente e de 102,235,135 fl.; a marinei de răsboiu e de 10,738,589 fl.; a ministerului comunității de finanțe e de 1,972,570 fl. Cererea extraordinară pentru trupele din provinciile ocupate e de 6,360,000 fl. Bugetul administratiunii Bosniei și Herțegovinei e de 7,892,639 fl.

Prințul de corona germană a deschis Lunia treptă nouă consiliu de statu prusianu în discursu, în care accentuează problemele consiliului, probleme ce să referă mai ales la legislație. Regele voiesc se cără părerea consiliului de statu asupra propozițiunilor ce se facă dietei, asupra proiectelor de ordonanțe imperiale, asupra proiectelor ce le face Prusia în consiliu federal, asupra cestionei cum să se dă voturile Prusiei în consiliu federal și asupra unor a-faceri importante ale legislației imperiale. Totodată își rezervă regele de a cere statul consiliului în cestioni de administrație. Prințul de corona speră că consiliul va sprijini cu esperiențele sale guvernul în lucrările sale pregătitoare, că va examina de aproape proiectele de lege, mai alesă va cerceta decăcorescunt trebuințelor terii, decă mijloacele sunt suficiente decă legea își poate ajunge scopul cătă se poate mai ușor. Consiliul de statu va ave se esamineze și redacțiunea legilor.

Noul cabinet belgianu trebue în fine să cedeze currențui ce a isbuenită în contra nouei legi scolare. L'Indépendance Belge comunică, că ministerul are intenție să facă două modificări în lege și anume: 1) la scóele clericale, îndată ce se declară de scóle comunale, să se instaleze numai Belgiani, ca astfel să se impedeze streinii d'a se indesa la posturile învățătoresc; 2) institutorilor puși în disponibilitate să li se mărescă salarul viager, pentru care scop să se trăcă în buget o sumă de 6 până la 7 sute de mii de franci. Ni se pare însă că liberalii nu se vor mulțumi cu aceste modificări, mai cu séma acum când la alegerile comunale au avut o atât de mare isbândă.

Regele Milan alu Serbiei este încantat de impresiunile ce le-a adusă cu sine din străinătate. „Potu constata cu bucurie,“ șise elu cătră primarul Belgradului, că acele cercuri cari esercită o influență decisivă asupra destinelor Europei, cresc pe q̄ ce merge în credere în Serbia și în misiunea ei, de a fi unu pioner alu culturii în peninsula balcanică. Ultimul

nostru împrumut dovedește mai bine, șice Milan, ceea ce crede Europa despre Serbia. Amu cerut 40 de milioane și ni s'a oferit 4 miliarde. Politica mea, adause Regele, dela tractatul de Berlinu încocă are de scop de a face din Serbia o teră cu cultură modernă și totu mai multă mă convingă, că teră numai pe acăstă cale pote să-și asigure unu frumosu viitoru. Reorganisările cele mari, ce are de gând a-le face comuna Belgradu, este o parte din acăstă mare operă.

Sesiunea Sobraniei bulgare s'a deschisă de cătră principalele Alexandru printr'unu discursu, în care constată că în teră domnesc liniștea, că puterile sunt binevoitoare Bulgariei, dar mai cu séma Rusia. Discursul comunică diferite proiecte de legi financiare, atrage deputaților atenție asupra legărei căilor ferate bulgare cu cele sérbescă și turceșcă, părtă care a sositu timpul, și în fine își exprimă speranța, de a vedé cătă mai curândă inițiaturat conflictul cu Serbia.

Ceea ce e mai interesantă din discursu, e pasajul privitoru la relațiunile cu Rusia. Discursul tronului dă o desmintire categorică celor ce susțină, că Rusia nu îngrijescă ca o mamă de fica sa Bulgaria. Si nici că va renunța vr'odata Rusia la acăstă, când mari planuri nutresce.

In cestionea Congului, guvernul portuguesu întrebuițeză tōte mijloacele spre a-și validata în conferință drepturile sale în Africa vestică față cu associația internațională a Congului. După o scrisore din Lissabona unu rege alu Congului ar fi protestat în contra tractatului privitoru la suzeranitatea asupra unor teritorie la Congul de sus și încheiată de locotenentul Van der Valde Liesen, în numele associației africane internaționale, cu principale din Palabala; totu de-o dată ar fi declarat că nici acum nici în viitoru nu va recunoșce altu suzeranu, decăt pe regele Portugalie. Să bănuiesc că acestu protestu e făcut la indemnul Portugaliei, care are la spatele sale pe Anglia ca susținător. Diarele germane așteptă cu nerăbdare să vădă atitudinea Portugaliiei în conferință, ce se va întruni în Berlinu în primele șile ale lunei Noemvre.

PRIMIREA SOLEMNELĂ A DELEGAȚIUNILORU.

Marți primă Maiestatea Sa în audiență delegațiunile. Monarchul răspunse la discursurile președinților delegațiunilor cu următoarele cuvințe:

„Asigurările de supunere credinciosă, care tocmai le-ați adresată cătră Mine, Mă umplu de mulțamire sinceră.«

Când v'am vădut pentru ultima óră adunăti imprejurul meu, Mi-am putută exprima speranța, că Europa se va bucură de bine-cuvântările păcii. Acăstă speranță s'a împlinită și potu să dică în liniște, că după tōte prevederile și pentru viitorul următoru este speranță îndreptățită pentru o epocă a păcii, a lucrării ne-turburate și a bunăstării poporului, ce se desvoltă neîncetă. Relațiunile nóstre cătră tōte statele europene și mai cu séma cătră statele vecine sună cele mai bune.

Întîlnirea ce am avută mai dăunătă cu Maiestatea Sa împăratul Rusiei și cu împăratul Germaniei nu mi-a oferită numai dorita ocasiune, de a-Mă renoi relațiunile Mele cordiale și cătră casa împăratescă rusescă, ci ne arată totdeodata deplina consonanță a celor trei monarchi și a guvernatorilor lor, în a susține și de-a asigura basele păcii și ale liniștii, care suntu forte trebuințe pentru binele poporelor. Acăstă consonanță, basată pe păzirea tractatelor și pe încredere reciprocă va forma o garanție împunătore a păcii, ale cărei efecte salutare voru căde bine nu numai nouă, dară și tuturor poporelor.

Gouvernul Meu, aprețindu pe deplină situația financiară a monarchiei, s'a silită de a restringe recerința totală pentru armata permanentă, încătă a concesu îngrăjirea, ca armata să fie totdeauna bună și gata de răsboiu.

Asigurarea mai efectivă a teritoriilor noastre lice

rale reclamă, ca să creăm mijloce moderne de apărare și sumele necesare pentru anii primi le pretinde de astădată guvernului Meu.

In Bosnia și în Herțegovina a desvoltat guvernul Meu în toate ramurile administrației o activitate mai mare. Se și arată o desvoltare îmbucurătoare în aceste provincii. Creditul recerut pentru trupe se pretinde într-o măsură mai mică din cauza reducerei contingentului lor. Unu adaus din mijlocele comune pentru administrație acestor țări nici de astădată nu s-a avut în vedere.

Sperez, că D-vosră cu zel patriotic și cu înțelepciune vești împlini datorințele D-vostre. Deplina mea încredere vă însoțescă la toate lucrările D-vostre cu esprezivă căldurosă a acestei încrederi și cu grația mea împărătescă. Vă salut pe toti cordial.

Din dieta Croației.

Despre decursul ședinței dietei croate dela 27 Octombrie ne-a relatat corespondentul nostru din Agram. Prin urmare vom da aci în resumă declaratiunea ce a făcut-o Banul, și parte din discursul lui Mazzura.

Banul protesteză în numele guvernului în contra lăzirii ideilor de returnare din adresa lui Hincovici, care împingă țara la peire. E datoria guvernului și a dietei de a crea măsură legală, spre a se împedea astfel de esecese. Banul declară că ia răspunderea pentru cuprinsul intregului rescript regal. Espresiunea »unitate« din rescript și sinonimă cu »legătură de stat« și se referă la afacerile comune conform pactului. Sub cuvântul garanției, se înțelege ceea ce e în pact. Aceasta crează unu câmp întins de activitate pentru ridicarea bunei stări spirituale și materiale a țării. Banul a mai declarat, că elu niciodată n'a făcut, că va guverna și fără dietă, va sprijini însă din toate puterile partida guvernamentală.

După declaratiunea Banului, vorbi Mazzura ca raportor al minorității. Respinge sinonimitatea expresiunilor »unitate« și »comunitate de stat«. E neadeverat că guvernul comună și basăză activitatea sa pe lege. Guvernul unguresc n'a procedat legal când cu sistarea, ci a violat art. XXI de lege din 1867. Mazzura dice, că nu doresce ca Ungaria să vină în poziunea Croației, dăr în faptă calea și arătată acum. »Hodie mihi, cras tibi.« Banul a făcut, că n'a putut conta pe încrederea poporului când a venit aci. Dar elu scăză că încrederea poporului e cea mai tare basă, pe care trebuie să stea orice guvern parlamentar; și decă Banul a adaus, că n'a făcut nici odată, că va guverna și fără dietă; decă a observat însă imediat după aceea, că majoritatea incetului cu incetului să a grupat imprejurului lui, elu admite indirect, că ar fi guvernul și fără majoritate. Oratorul amintesce adresa Starcevicianilor și declară, că cu partida dreptă s'a procedat în mod violent și ilegal. O dietă trunchiată ca cea de azi, n'are drept să creeze legături.

Din Croația.

(Coresp. particulară a »Gaz. Trans.«)

Agram, 27 Octombrie.

Domnule Redactor! Cunoșteți dicala: Lăutarul să nu înțindă cōrdele lăutei pré tare că se rumpă. Majoritatea guvernamentală dela noi a înăsprit regulamentul dietal astfel că să pătă scote afară din dietă pe ori și cine, care nu vorbesce după placul ei.

F O I L E T O N U .

Impăratul țilei.

Căță de numerose suntu complicațiunile, prin care se efectuează comunicatiunea actuală a lumii întregi despre acesta de sigur ori-cine a meditat vre-o dată. Multe mii de oameni, spre exemplu, trebuie să lucreze într-unu chipu cu totul determinat, ca o scriere, pentru care plătim până în America 10 cruceri, să ajungă la locul destinației sale; funcționarii dela postă, personalul călei ferate și al corăbiei, constructorii mașinilor, inginerii, lucrătorii care dau căile ferate și navele, toti trebuie să și facă datoria după normative său instrucțiuni și să ne împrumute capă și mâni, ca să se espeseze scrierea, și ei cu toții au o parte determinată de a pretinde din cei 10 cruceri, care și plătim pentru acest serviciu, și întrădevăr omenirea le și dă acesta parte, negreșită pe căi foarte complicate, așa că este greu de a stabili cu acurateță, dacă acăstă împărțire se face în mod just. În totu casul vedem, cum este dependentă construcțorului navei, inginerului, funcționarului dela postă de scriitorul scrierii, precum și acesta nu să ar putea executa afacerile sale, decă aceia n'ar exista.

Dér eu multu mai complicate suntu procesele în natura cea mare. Spre a se produce unu muschiu neînsemnat său o făptură infusorică, a cărei esență numai arta perfecționată a opticului ni-a descoperit-o, trebuie să

în ședința de astăzi a spălată ablegatul de partidă independentă Mazzura pe baronul Ziveovică cu săpună de cărămidă într-unu discurs, care a durat cinci cuarturi de oră. Mazzura i-a reflectat lui Ziveovică multe, caru nu le va putea uită acesta cătu va trăi. Între altele i-a dovedit baronului, că Croația a fostu independentă și că la 1791 a încheiată legătură cu Ungaria rezervându-să apără independentă ei. Mazzura declară mai departe că procederea președintelui și a majorității față cu Starcevicianii a fostu violentă și nelegală. Dică, dice elu, este așă trunchiată și nu mai poate aduce legături.

După ce a vorbit Mazzura cum qisei peste o oră, întorcându-se cătră președintele dietei și cătră toti cei prezenti declară în numele său și ală partidei opoziționale moderate a Independentilor, că-să retragă proiectul lor de adresă și că totodată voră părăsi acela dietă, în care nu mai domnește decât voia și capricele majorității.

Și întrădevăr după acesta declaratiune toti membrii partidei independente părăsiră dietă punctă la 12 ore din di.

Președintele Hrvat și majoritatea nu numai că erau surprinși de acesta, ci deveniseră chiar forte perplexi. Caracteristică este că împreună cu membrii opoziției ca și când ai scăpi din ochi au părăsit și spectatori de pe galerii locurile lor. Însă mai înainte cu trei minute nu scia în majoritate și pe galerii nimeni de intenționarea partidei opoziționale moderate. Hotărirea independentilor de a eșa din dietă a fostu pentru toti ceilalți unu secretă până în ultimul moment, fiind că altminterea i-ar fi retrăs președintele Hrvat lui Mazzura cuvenitul înainte de a-să pută termină declaratiunea. Mazzura se află într'o disposiție foarte bună, vorbea blandă ca mielul și se pronunță în termeni cuviosi și la timpu așa că președintele-dictator n'a putut prevede ce va fi sfârșitul

Acum e dieta — senza oposizione, fără de nici o opoziție și sciți cum dice Maghiarul:

•Könnyű ottan a vitézségi
A hol nincsen ellenség.

SCIRILE DILEI.

Romania scrie: »Albumul lui Horia va apărea negreșită Vineri de sub tipar, cu portretele martirilor din 1784 fotografiate. Prețul frumosului albumu e numai de 2 lei noi.«

—0—

La curia regală în curând se voră face mai multe schimbări în personalul judecătorilor. Mai mulți judecători deja ală 70-lea anu ală eștei, după lege numai la provocarea ministeriului potu servi mai departe. Provocarea însă nu s'a făcut. Afară de acesta mai mulți judecători intenționă să cere pensiune. Se dice, că cu ocasiunea acestor schimbări se va ocupa și postul ală unui președinte la Curia.

—0—

Ambasadele japonene din Europa au fostu încunoscute, că Micado, împăratul Japoniei, a instituit o nobilime înaltă națională, care constă din 11 principi, 24 marchiș, 76 comiș, 324 vice-comiș și 74 baroni. Această aristocrație nou creată va forma senatul viitorului parlamentu japonez.

—0—

Despre primirea episcopului Carol Szasz de moșnichul Francisc Iosif spune »Hircs« următoare: Regele a cerut informații dela Szasz despre relațiunile Dis-

trictului său (diecesii sale) Maiestatea Sa a întrebă: Sunt credincioșii din districtul Domniei Tale toti Maghiari? Szasz răspunse, că majoritatea precumpărătoare este de naționalitate maghiară, numai în comitatele, care se mărginesc cu Austria și cu Croația sunt și Nemți și Croați. »Si se maghiarișă?« întrebă mai încoordonatul. »Da, răspunse Szasz și toti sunt supuși credincioșii ai Maiestății Văstrelor.« Acăsta o iau cu placere la cunoștință,« răspunse regele.

Noi nu credem, că monarchul nostru s'ar bucura numai de contopirea unor elemente, bătute de Dumnezeu, în naționea maghiară, dar nici de contopirea unei întregi naționalități — ceea ce va fi ad calendas graecas. Acăsta convorbire nu poate fi decât o falsitate ungurească.

—0—

Cetimă în România: Încă o perdere din cele mai simțitoare pentru România. Bunul și nobilul philo-român, Român, A. Ubicini a incetat din viață la 15 Octombrie. De la 1848 elu n'a incetat d'a iubi tăra să lucra pentru dñeșa. A vorbit necurmată despre dñeșa; și vocea lui era ascultată. A instruit cătăva tinere române, și instrucționarea ce da era temeinică, era morală, era și patriotică. Ană întregă a adunat materialul trebuitoru pentru istoria noastră; ană întregă a răscolită archivale bibliotecelor Franției și ale ministeriului afacerilor străine. Elu are mai gata o însemnată lucrare istorică, și decă n'a fostu încă sfârșită și publicată este numai lipsa mijlocelor materiale care l'a opris; căci noi Români, vai! uitămu une-oră pe cei care lucreză cu iubire pentru noi. Plângându împreună cu familia sea acăstă perdere durerosă, îl dicem: — Români nu voră uita pe Ubicini, și nu voră pută uita pe multă iubită sea familie.

—0—

Cetimă în »L'Indépendance Roumaine:« Două studenți militari Frangule și Dănescu s'au prezentat să trăca esamenele de anul ală treilea la facultatea de medicină. Cu toate sfaturile ce le-au datu camerașii lor d'a se asocia la grăvă, cei două studenți n'au vrut să asculte, dar au fostu opriți d'a intra în sala rectoratului. Decanul comunică cele ce se petrecuț ministrului, care trimise cătiva omeni, ca să restabilescă ordinea. Acești oameni erau de cei care luaseră parte la scandalurile din piața teatrului și de la Orfeu. Studenții i-au scăpinat cum trebue. Trei dintre acei oameni au isbutit să fugă, și doi dintre ei abia au putut să scoșă din mânile studenților, trăgându-i decanul în sala rectoratului. În grabă sosi d. Tocilescu, directorul ministerului; studenții îl huiduiră și-l flueră, împedecându-l d'a intra în sală. D. Tocilescu întrebă p'unu student: »De când ii este interdus unui profesor de universitate de a intră în facultate?« Studentul răspunse: »De când profesorii trimiți bătăușii la universitate, ca să cioneagă!« Unul dintre bătăușii, anume Ursu, a mărturisit, că elu cu omenii săi au fostu trimiți de autoritate. Studenții se voră întruni la societatea »Unirea,« ca să se înțelgă asupra măsurilor ce au să ia.

—0—

Trupa germană de operete va juca astă seră piesa »Mit Vergnügen« (Cu placere), comedie în 4 acte.

—0—

Din Bruxela se scrie, că regina Maria Henriette va veni în curând în Austro-Ungaria, unde va sta mai multă timp. Se pare că regina va sta până când se va pune capăt turburărilor.

—0—

a stelelor. Sunt republici și monarhii în Univers. Dar monarhii au toate o estindere mai mică, pe când natura a alești o constituire republicană, când e vorba ca se țină deodata a armata mare de sorți în frâu. Sistemul nostru solar este guvernata monarhicește, de aceea și sunt pe pămînt cu multă mai multe monarhii, decât republice. Autocratul este împăratul țilei, a căruia mărimi decide asupra deplinei sale puteri. Dar sōrele nu guverneză despotic, căci elu să supune în toate legile acelora, prin care se administră imperiul său. Elu predomină numai prin preponderanță, pe care i-o recunoscă cu totu respectul vasal săi. Prin aceea locul central ală tuturor administrațiilor din nemijlocita sa apropiere este dependent și dela sine. Centrul de gravitație se află de regulă în corpul sărelui. Dar nu totdeauna. Sōrele tocmai descrie că și planetele sale unu drumu împrejurul centrului general ală forței și de aceea se poate întâmplă, ca acestu punctu să se strâmte pe unu timp chiar afară din suprafața sărelui, ceea ce se întâmplă atunci, când lucreză forța celor doi mai mari principi vasali: Joe și Saturn, pentru ca se-să afirmeze influența loră asupra domitorului. Drumul sărelui împrejurul centrului de gravitație al imperiului său este forță mică și în câtva numai un tribut, care-lă plătesc dreptul generalu. Însemnatatea acestei rotații împrejurul centrului generalu, care produce pentru planete schimbarea anotimpurilor, prin urmare se amestecă tare în administrație specială a ților, cum este dependentă construcțorului navei, inginerului, funcționarului dela postă de scriitorul scrierii, precum și acesta nu să ar putea executa afacerile sale, decă aceia n'ar exista.

lucreze toate forțele naturei. Spre a se crescă o plantă așa după cum ni se înfățișeză ea astăzi, trebuie să se compună globul terestru dintr'unu număr cu totul determinat de atome, căci o influență mai mare său mai mică a gravitației asupra acelei plante ar fi esențială și influență strămută asupra ei. Revoluțiunile cele mai grandioase în universul celu întins determină formă și mărimea planetului nostru, pentru ca să facă posibilă existența acelei plante, și pămîntul din care a crescut, a trebuit să se transforme și să se frâneze, din petru cea primitivă mortă, prin munca a milioane de ani, pentru ca planta să-și poată suge dintr-însul său adevărată sa hrana. Ce iconă nemăsurată se desfășură înaintea ochilor noștri despre comunicația universală, care o au pe planetele, lunile lor, stelele și constelațiunile unele cu altele! Fiește care stea dintre miiile de stele, care le vedem și plutindu pe deasupra capului nostru lucreză asupra celeilalte, toate se mișcă sub influență atracției reciproce și formează o sistem compactă și, decă unu Dumnezeu ar putea stinge una dintre acele constelații strălucitoare de pe cer, atunci totu cele-lalte ar trebui să-și săsă din tîșină și să formeze nouă constelație, care nu mai sămănă cu cele vechi. Nișă o stea nu-i lăză. Ea depinde dela celelalte stele din univers, trebuie să servescă ordinului despotic ală forței, care înfățișeză asupra ei. Dar și ea domnește totu deodata peste toate celelalte stele după măsură forții ce o are. Si în totu universul nu se află nicău atomu, care ar fi cu totul fără putere, ală căruia voțu nu cade cu aceeași greutate în urnă ca oră care altu atomu, care decide despre alegerea ordinii de stat.

La expoziția agricolă din Făgăraș, dintre Români au fost premiați cu banii: comuna Satu-nou, pentru un taur cu 10 fl.; Iac. Socaci din Mandra, pentru un vitel cu 3 fl.; Ticolau Toma, pentru porc cu 4 fl.; Ionuț Nicodim, pentru pielăria cu 3 fl.; Maria Porumban din Perșani, pentru broderie albă, cu 3 fl.; Gărbacea Smaranda din Bran, pentru industrie de casă cu 5 fl.; Ludovica Stoichița din Porumbacu, idem, cu 3 fl. Cu diplome de onore: Iacobu Botta, pentru un mânz; Satu-nou pentru boi; Valeria Alutan și Maria Rațu din Bran și Rafira Aronu, pentru țesături de casă; N. Bădescu, pentru brânză; Satu-nou și B. Stăneiu, pentru pome, legume și floră; d-na Chiorniță din Cuciulata pentru compoturi.

DEPREȚIAREA PÂMÂNTULUI ÎN ROMÂNIA.

"Românul" ocupându-se în revista sa de Miercură cu esaminarea cauzelor deprețării pământului în România scrie între altele:

Aveam creditul fonciar rural și urban. Proprietarii de moșii și de case găsesc la aceste instituții bani în condiții ușore. Până la sfîrșitul anului 1883, ei au împrumutat. Pe moșii 96 milioane. Pe case 37 milioane. Si multime de cereri au fost respuse, pentru că nu există acte de proprietate în regulă. Împrumuturile de ipotece la particulari trebuie să fie cel puțin d'aceeași sumă. Si mai că nu este să, în care să nu se vândă asemenei proprietăți pe prețuri de nimic, pentru că proprietarii nu sunt în putință să face față îngrijimilor luate.

Unu fapt neindoiosuinsă, și de cea mai mare gravitate, merită să ne atragă atenția. Exceptiuni forte rare sunt proprietarii, cari au întrebuițat și măcaru o parte din sumele luate cu împrumutul pentru a spori productivitatea imobilelor lor. Unii, cu aceste sume, au anulat ipotecă anterioare, său a micșorat suma lor. Cei mai mulți insă au consumat acele sume pentru satisfacerea trebuințelor actuale.

Unu altu fapt. Să scie că creditul fonciar n'acordă, pentru o proprietate, decât jumătate din valoarea cu care a fost prețuită. Cu toate acestea, au fost proprietari, cari s-au găsit în absolută neputință d'ă și plăti ratele, și creditul, punându-le moșile în vîndere, a fostu silitu de a le luă chiar elu, pentru că prețurile oferite la licitație nu acopereau sumele împrumutate. Astfel, creditul rural are moșii penru 868,615 lei; și celu urban case pentru 85,815 lei. Ce ore pote dovedi acă deprețirea pământului decât că îngrijitor este situația în care ne găsimu?

Anul trecut, peste una sută moșii au fost puse în arendă de creditul rural, pentru neplată de rate. E sigur că nici unu singur proprietar n'a admis să i se arenda moșia de către credit, adică săliu d'ă în putință aru și fostu să arendeze dênsul său dreptul, în condiții favorabile. Numai de nevoie d'ă au primit dênsii ca să renunțe la venitul moșieru, în favoarea creditului, pentru că altu mijloc d'ă plăti datorie ipotecare n'a mai avut.

Ecă, în totă orăea iei, situația economică în care ne găsimu. Si toți proprietari de moșii ipotecate, său neipotecate și în genere toți locuitorii țărei trebuie să ne îngrijim de vreme ce răul asupra tuturor se va răstrengă și pe toți ne va cuprinde într'o solidaritate de feră.

Nu e greu d'a dovedi acă. Când creditul fonciar a acordat un împrumut pe ipoteca unei moșii a

calculat că moșia, având atâta pogone, produce atâta chile și chila vînăduse cu prețul normal cutare venitul moșiei și atât acopere cel puțin ratele împrumutului ipotecar contractat. Moșia însă nu mai produce atât, său mai exact, chila nu să mai vinde cu prețul prevăzut, său nu se vinde de locu. În acestu casu, arendașul lasă moșia — și acăsta o scie totă lumea că s'a întemplat la noi, particularii abia găsesc arendaș. Apoi, clasa atât de numerosă și de avută a arîndășilor acum e aproape stinsă. Așa fiindu, venitul moșiei să reduce, prin urmare proprietarul nu mai are fondurile ce obișnuită avea pentru ale sale cheltuieli, și ca consecință, furnizorii lui nu mai facă devenire celu faceau. În economia totală să legă, nu sufere o parte fără ca întregul să suferă. Concluziile din aceste fapte le pote trage ori-cine. Națiunea română, ca individu în lumea comercială, aduce la terg și vine celorlalți produse mai puține, în valoare, de cătă acele pe care le cumpără dela dênsii. Lipsa — căci produsele să cumpără cu produse — trebuie să acopere cu bani, cari — în comerțul internațional — nu sunt de cătă o marfă, deosebită de celelalte numai prin aceea că e mai puțin de cătă oricare supusă variaționilor de valoare. Mine nu exploatăză țera, prin urmare nu și pote procura aurul cu care trebuie să acopere acăstă lipsă de cătă din rezerva metalică anterioară, rezultatul alu unui schimb de produse, care se balanță în favoarea ei. Acea rezervă, din care se ia într'ună fără a i se adauge ceva, fatal să împuțină. Prin urmare, formula care traduce exact și rigurosă starea relaționilor noștri de commerciu cu străinătatea e acăsta: »Dămă mai multă decât luăm.«

SCIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. alu «Gaz. Trans.»)

Budapest, 30 Octombrie. — Secretarul de stat baronul Geza Fejervary fu numită ministru de honved. Elu va depune azi înainte de amădi jurământul în mânile Majestății Sale.

Paris, 29 Octombrie. — Lucrările pentru conferința Congului se vor termina în curând. Cetiunea Nigerului nu se va desbate în conferință, ca să dovedească Germania și Franția bunăvoița loră către Anglia.

Petersburg, 29 Octombrie. — În urma turburărilor studenților universitar din Chiev și Moscova, autoritățile de aci au luate măsuri, ca să se impedeze astfel de turburări în Petersburg.

Roma, 20 Octombrie. — Alaltaerii s-au constatat în totu regatul 49 casuri de boli și 27 de morți de colera.

DIVERSE.

Onestitate perceptorială. — După istorisirea unui deputat croat «B. Tagblatt» spune o interesantă, d'ă totodată și tristă întemplantă: Nu departe de satul croat, în care se află moșia baronului Rukavina pustiu — execuțorii de dare. Bieții țărani din cauza slabiei recolte nu și putu plăti darea, și pentru aceea li s'a sevestratu toate vitele ca să se vîndă. La licitație forte puțini cumpărători veniră și baronul Rukavina cumpără cu unu prețu forte neînsemnatu de 6000 fl. toți boii și tote

vaciile. Despre cumpărare ceru certificatul oficiosu dela comisiunea oficiului de dare, și în ciua viitoră dădu în-derețu ca împrumutul toate vitele bieților țărani, pentru o taxă foarte mică. Comisiunea oficiului de dare vînduse vitele foarte ieftinu. și prin urmare suma încasată nu acoperează pretensiunile. Ce facă deci sărăta comisiune? Așteptă plecarea baronului Rukavina și în absență lui a secuestrat și vînele date împrumutul țăraniilor și anunță din nou licitație. Veniră măcelarii din toate părțile și vitele se vîndură încă odată cu câteva mii de florini. Baronul se reîntorse din călătorie. Indată ce audă de cele întemplate grăbi la Agram și înață causa șefului dela oficiul de dare. Șeful ascultă plânsorea adencu indignat; datele oficiose adeveriră pe deplină pe ale baronului. Șeful telegrafă la Budapesta și ministrul de finanțe îi răspunse imediat, ca să se implice, să netezească lucrul cu oru ce prețu. Baronul Rukavina își cerea boii și vacile inderetă, dar vîi nimenea nu i-le mai putu dă. I-s'a promis 10.000, 20.000, 30.000 de florini, dar pagubășul nu s'a îndestulit decât cu 50.000 de florini; cu acăsta sumă cumpără vite, pe care erau le dădu țăraniilor împrumutul. Pe când baronul își punea banii de despăguire în buzunar, șeful oficiului de dare se adresă către dênsul: „Sperez, că veți păstră secretul.« Er baronul ii răspunse: »Bucuros ușă păstră, de căză asă sci, că d-a său ministrul de finanțe plătiți acăsta sumă din buzunarele vostre proprii; dar deoarece cetățenii țării plătesc culpabilă ușurință a perceptorilor de dare, voi spune cele întemplate la ori-cine va vră să le audă.

Fabricarea césornicelor în Elveția. — După o statistică publicată la Geneva, 40.000 de locuitori suntu ocupati în Elveția cu fabricarea césornicelor; cantonul Neuchâtel ocupă 13,706 lucrători, fabrică în fie-care anu aproape unu milionu de césornice care reprezintă o valoare de 50,000,000 franci. În Vandois, suntu 7,700 lucrători, din cari o parte este întrebuițată la fabricarea muzicelor. La Perne suntu 10,000 lucrători, lucrători cari produc césornice în valoare de 30,000,000 franci. Producția totală a césornicelor în Elveția se urcă la 1,600,000 a căror valoare este de 88,000,000 franci. Exportația s'a urcată, în 1882, la 154,000 chilograme de césornice, urcându-se pe fie-care anu cu căte 25,300 chilograme. Importația era de 46,400 chilograme consistându din césornice trămite pentru a fi reparate. D. Paul Kramer, din Neuchâtel a inventat unu nou césornic pe care l'a intitulat »césornicul cu ace universale«, căci elu arată ora dîlerilor capitale, cum de exemplu Parisul, Suezul, Bombay, New-York și San-Francisco.

Furtu și omor. — Cetimă în »Posta« din Galați: Sâmbătă 13 Octombrie, unu bătrân numit Ionu Stoianu, șeñorul intr'o casă veche și aproape ruinată din mădăinalu din fața gărei de pasageri, întorcându-se de afară din orașu, unde fusese dusă la lucru, găsesce pe bătrâna sa soță Illeana întrinsă mortă în mijlocul casei, aproape în putregire și manecată în multe părți de cănii ogrădei, ce se aflau închiși și ei în casă. Moșnegul Stoianu a declarat poliției și parchetului că i-s'a furat și 50 de galbeni, ce-i avea victimă, precum și mai multe păsări domestice, cu crescerea cărora se indeletnicea mortă. Autorul său autorii crimei nu suntu cunoscuți. Se bănueste totuși a fi însuși soțul victimei Ioanu Stoianu, pentru care e arestată.

Editor: Iacobu Mureșianu.

Redactor responsabil: Dr. Aurel Mureșianu.

pentru unu cercu forte mare, elu nu întrebuițeză lumina sădura și mișcarea pentru folosul său și vieta încă nu înnescă pe suprafața lui. Dar noi și pote multe mișcări de alte ființe, depindu în modulul celu mai intim de procesele cele grozave care, isvorându din lăuntrul său cu o forță mare, umplu suprafața sărelui cu limbii de păr de focu intr'o intindere de mai multe mii de mile. Voința sărelui se face petutindenea în imperiul său luminosu. Voința lui! Dar are și celu fară de vieta voință? Legea naturală este voința materiei mòrtă, care crește cu o putere primordială și acăstă voință năzuesce săpă ordinea, frumșetea și simetria formei, după măsurare și după influenței forței fie-cărui individu după capacitatea și după forța sa. Stă lucrul altmîntrelea cu voința în natura ceea viă, cu voința omului? În lumea spirituală este voința numai a fluctuației unor legi determinante, care încă nu suntu cunoscute, dar care cu atâtă siguranță există, ca și Kepler, care guverneză lumea mòrtă.

Si cumăcă aceste legi ale voinții consciente năzuvă după aceste scopuri, ca și materia mòrtă mișcării să ordine și după frumșete, pentru ca să înțelegem și cumăcă n'avem lipsă să studiem mai întâi teoretice etice. Așa dar putem vorbi despre o voință a sărelui, acăstă voință este voința unui domitoru puternicu. O voință unui omu se combină din mii de cuge-scantei și capătă trupu și putere, acăstă vomu săpă urmări numai în casurile cele mai rare regresându-să, totu asemenea este de greu, de a afă cu legătura normală a tuturor limbilor scante-

a atmosferii sale, pe care singură o putem sări, pe când totu ce să așa sub dină este acoperită de acăstă pătură radiosă, aşa dar acestu vîl norosu superior este semănăt de mii de pori mici, prin care trece acei norișori creți indesați, dar aceste amănuite delicate se potu observa bine în oceanu numai în momente de totu favorabile. Atunci se arată ochilor incantați forte multe particularități, pori, mai mari și mai mici, pete mai mari luminosu, care suntu aşedate ca nori lungi preste formăționea generală a norilor și se însemnă că „facile solare“; în fine complicaționile acelea de lumină și de umbără, care se numesc pete solare și care prin vorbe nu se potu descrie destul de bine, și toate acestea se așa într'o continuă formățione și disoluțione; icona sărelui nu este nică două momente totu aceea și nicăi nu s'a putut stabilii în sōre ceva constantu, permanentu. Tote clocoșescu, să infuriază și se învîforă unele peste alie. S'au vîdut cum acele limbii de focu, care se ridică adeseori peste marginea sărelui, numite »probuberante« (ridicături) de sōre au fostu aruncate cu o iută de 36 mile geografice, într'o secundă pără la o înălțime care întrece diametrul pământului nostru de douădeci și săpte de ori.

(va urma).

Cursul la bursa de Viena
din 29 Octombrie st. n. 1884.

Rentă de aur ungără 6%	123.20	Bonuri croato-slavone	100.—
Rentă de aur 4%	93.50	Despăgubire p. dijma de vînt ung.	98.25
Rentă de hârtiă 5%	88.90	Imprumutul căilor ferate ungare	115.60
Imprumutul căilor ferate ungare	143.—	Losurile pentru regularea Tisei și Segedinului	115.90
Amortisarea datoriei căi- lor ferate de ostă ung. (1-ma emisiune)	97.50	Renta de hârtiă austriacă	81.05
Amortisarea datoriei căi- lor ferate de ostă ung. (2-a emisiune)	119.50	Renta de arg. austr.	82.20
Amortisarea datoriei căi- lor ferate de ostă ung. (3-a emisiune)	104.75	Renta de aură austr.	103.45
Bonuri rurale ungare	101.—	Losurile din 1860	134.50
Bonuri cu cl. de sortare	99.75	Actiunile băncii austro- ungare	861.—
Bonuri rurale Banat-Ti- misiu	100.—	Act. băncii de credită ung.	286.75
Bonuri cu cl. de sortare	99.75	Act. băncii de credită austr.	286.10
Bonuri rurale transilvane	99.90	Argintul — Galbenul impăratesc	5.80
		Napoleon-d'or	9.72½
		Mărți 100 imp. germ.	59.65
		Londra 10 Livres sterline	122.35

Bursa de București.

Cota oficială dela 17 Octombrie st. v. 1884.

Cump.	vînd.		
Renta română (5%).	—		
Renta rom. amort. (5%)	—		
convert. (6%)	—		
Impr. oraș. Buc. (20 fr.)	—		
Credit fonc. rural (7%)	—		
" " (5%)	—		
" urban (7%)	—		
" (6%)	—		
" (5%)	—		
Banka națională a României	1406		
Ac. de asig. Dacia-Rom.	368½		
" Națională	238½		
Aură	7%		
Bancnote austriace contra aură	2.07	2.08	

Cursul pieței Brașovă

din 30 Octombrie st. r. 1884.

Bancnote românesc	Cump.	9.06	Vînd.	9.07
Argint românesc	—	9.—		9.05
Napoleon-d'or	—	9.67		9.70
Lire turcescă	—	10.92		10.98
Imperială	—	9.90		9.92
Galbenă	—	5.67		5.70
Scrisurile fonc. Albina	—	100.—		101.50
Ruble Russescă	—	122. 5		123.—
Discontulă	—	7—10 % pe ană		

Numere singurative din „Gazeta Transilvaniei“ se pot cumpăra în tuturorăria lui Gross (în casa prefecturei).

 Acei domni abonați ai noștri, cari au plătit prețul abonamentului pe jumătate de anu său pe unu anu, înainte de 1-a Aprile a. c., sunt rugați a ne trimite diferența prețului urcatu dela 1 Aprile c., care pentru Austro-Ungaria face 2 fl., ér pentru România 8 lei.

ADMINISTRAȚIA „GAZ. TRANS.“

Casse de Wertheim

ce resistă pe deplină în contra focului și nică nu se pot sparge, din cele mai renumite fabrice de casse

L. FLEISCHER
oferă pe prețuri convenabile în cele mai favorabile condiții și în toate mărimile.

Iustinianu M. Gramă,
depositarul fabricii în Brașovă.

Bôle SECRÈTE

le vindecă pe baza celei mai noi constatări ale științei, chiar și cauzile cele mai desperate fără ca cineva să fie împiedecată dela lucrul său. Asemenea vindecă urmările rele ale păcatelor tinereței (onania) slabiciune de nervi și impotență. Mare discreție. Ne rugăm pentru descrierea completă a bôlei.

Dr. Bella,

membru a mai multor societăți scientifice etc.
6. Place de la Nation, 6. — PARIS.

Mersul trenurilor

pe linia Predealu-Budapesta și pe linia Teiușu-Aradu-Budapesta a cărei ferate orientale de statu reg. ung.

Predealu-Budapesta				Budapesta—Predealu				Teiușu-Aradu-Budapesta				Budapesta-Aradu-Teiușu			
	Trenu accelerat	Trenu de persone	Trenu omnibus		Trenu de persone	Trenu omnibus	Trenu accelerat		Trenu de persone	Trenu omnibus	Trenu omnibus		Trenu de persone	Trenu omnibus	
București	7.15	—	—	Viena	8.25	8.35	3.30	8.00	Teiușu	2.39	9.50	8.20	Viena	8.25	8.35
Predealu	1.09	—	—	Budapesta	8.00	6.55	9.45	2.47	Alba-Iulia	3.40	10.42	9.10	Budapesta	8.00	6.55
Timișu	1.33	—	—	Szolnok	11.24	10.55	12.18	6.36	Vînțul de jos	4.04	11.09	—	Szolnok	11.14	12.28
Brașov	2.06	—	—	P. Ladány	2.01	2.04	1.59	10.09	Șibotu	4.35	11.43	—	Aradu	3.35	5.30
Feldioara	2.16	6.30	5.45	Oradea mare	4.11	5.13	3.20	—	Orăștia	5.02	12.13	—	Glogovațu	4.16	6.39
Apatia	2.44	7.09	6.28	Vârad-Velencze	4.29	9.45	—	—	Simeria (Piski)	5.44	1.22	—	Gyorok	4.47	7.19
Agostonfalva	3.03	7.41	7.07	Fugyi-Vásárhely	4.40	9.59	—	—	Deva	6.05	1.48	—	Paulișu	5.02	7.39
Homorodu	3.18	8.09	7.42	Mező-Telegd	5.02	10.28	3.56	—	Branicea	6.34	2.21	—	Radna-Lipova	5.25	8.11
Hașfaleu	3.51	8.53	8.51	Rév	5.46	11.41	4.31	—	Ilia	7.01	2.54	—	Conopu	5.57	8.49
Sighișoara	5.11	10.55	11.56	Bratca	6.09	12.15	—	—	Gurasada	7.15	3.09	—	Bérzova	6.18	9.18
Elisabetopole	5.39	11.36	12.43	Bucia	6.28	12.48	—	—	Soborșin	8.32	4.37	—	Soborșin	7.11	10.27
Mediașu	6.00	12.11	1.23	Ciucia	6.52	1.48	5.28	—	Bérzova	9.19	5.30	—	Zam	7.48	11.18
Copsa mică	6.29	12.35	2.07	Huiedin	7.32	3.21	6.01	—	Conopu	9.40	5.58	—	Gurasada	8.22	11.57
Micăsasa	—	12.54	2.27	Stana	7.51	3.54	—	—	Radna-Lipova	10.16	6.38	8.24	Ilia	8.40	12.27
Blașiu	7.02	1.29	3.06	Aghiriș	8.12	4.34	—	—	Paulișu	10.32	6.56	8.41	Branicea	9.02	12.57
Crăciunelu	—	1.45	3.22	Ghirbău	8.24	4.52	—	—	Gyorok	10.48	7.15	9.01	Deva	9.32	1.45
Teiușu	7.38	2.26	4.15	Nedeașu	8.38	5.11	—	—	Glogovațu	11.17	7.48	9.30	Simeria (Piski)	10.12	2.58
Aiudu	7.55	2.48	4.44	Clușiu	8.57	5.40	7.08	—	Aradu	12.32	8.05	9.45	Orăștia	10.47	3.46
Vînțul de susu	—	3.12	5.10	Apahida	9.23	6.00	7.18	—	Szolnok	12.00	8.45	6.10	Șibotu	11.14	4.20
Uióra	—	3.19	5.19	Ghiriș	9.50	6.29	—	—	Budapesta	7.44	6.40	—	Vînțul de jos	11.46	5.06
Cucerdea	8.24	3.36	5.47	Cucerdea	11.15	8.14	8.29	—	Viena	6.20	—	—	Alba-Iulia	12.21	6.15
Ghirișu	8.48	4.10	6.3												